

LA GRIP AVIÀRIA I LA
POSSIBILITAT D'UNA PANDEMIA

David Bueno
i Torrens

Professor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

El virus de Nietzsche

Un dels temes més recurrents a la premsa aquestes darreres setmanes, a part de l'estranya epidèmia que ha generat el nou Estatut i de la contagiosa espiral de violència a França, és sens dubte la grip aviària i la possibilitat que generi una pandèmia. Com argumentaré, l'origen filosòfic d'aquestes epidèmies (i de moltes altres) és probablement el mateix.

EL VIRUS DE LA GRIP AVIÀRIA ÉS, COM TOTS ELS VIRUS, un paràsit cel·lular molt senzill, que forçosament ha d'entrar dins una cèl·lula per poder realitzar el seu cicle vital, per reproduir-se. Els virus són formats només per material genètic i per un grup molt reduït de proteïnes, fet que els manté al llindar de la vida, un autèntic trencaclosques en les genealogies dels éssers vius. Un cop dins la cèl·lula hoste, prenen el control de la seva maquinària biològica i l'obliguen a treballar per a ells.

NO ÉS ESTRANY QUE AQUEST VIRUS FACI UN CERT respecte. Durant el segle XX es van produir tres pandèmies de grip que van causar la mort de més de 40 milions de persones. La més agressiva, els anys 1918 i 1919, va ser provocada per l'anomenada *grip espanyola*. Les altres dues, el 1957 i el 1968, van ser menys agressives. Certament, a hores d'ara, el virus amb més probabilitats de causar una nova pandèmia és el de la grip aviària, que ja ha infectat 121 persones de les quals 62 han mort, totes a l'est asiàtic (segons dades de l'1 de novembre del 2005). Per sort, encara no hi ha constància de cap contagi entre persones.

PERQUÈ HI HAGI UN CONTAGI MASSIU CAL QUE VARIÏ de manera que pugui reproduir-se més fàcilment en els humans, per exemple mutant o bescanviant part del seu material genètic amb el d'un virus de la grip que ja afecti normalment els humans. El principal problema a l'hora de controlar una epidèmia d'aquestes característiques és que quan s'inicia ningú hi és immune, i es triga diversos mesos a desenvolupar i produir en massa una vacuna específica, utilitzant una tecnologia de la qual molts països no disposen. No és gaire diferent de les epidèmies polítiques i socials que esmentava, que quan s'inicien, sempre a partir d'uns pocs individus, hi ha el perill que s'escampin ràpidament i que ningú hi sigui immune, malgrat que el sentit comú de les persones i la responsabilitat dels dirigents les haurien d'aturar amb les úniques vacunes socials possibles: el respecte, el diàleg i, si fa falta, l'aïllament preventiu dels focus

JORDI SÀBAT

“Durant el segle XX es van produir tres pandèmies de grip que van causar la mort de més de 40 milions de persones”

d'infecció. Altrament, poden esdevenir tan pernicioses com les pandèmies.

PER ENTENDRE PER QUÈ LES EPIDÈMIES evolucionen d'aquesta manera, cal pensar com un agent infecciós. Malauradament, això no és possible, bàsicament perquè els virus no pensen. Es mouen per “instint”, seguint la seva naturalesa. I potser és aquí on hi ha la clau. Per a un virus, l'instint són les seves reaccions fisiològiques; per als organismes dotats d'un cervell capaç de pensar, l'instint no és res més que un conjunt de reaccions fisiopsicològiques. Per tant, l'instint humà es pot reduir a una varietat no conscient d'automatismes, de petites però innumbrables connexions entre les cèl·lules i els òrgans, que actuen de manera cooperativa en un sistema íntimament corelacionat.

NIETZSCHE, UN DELS GRANS FILÒSOFES DE TRADICIÓ vitalista, corrent filosòfica segons la qual la vida és una força no material l'origen de la qual no pot ser inorgànic, proposa una fórmula per anomenar tota aquesta pluralitat d'automatismes: voluntat de poder. Segons ell, allò que confereix força i organització a aquesta pluralitat de forces és l'efecte dominant de voler el poder, entenent per poder l'expressió vital pròpia. Malgrat que tots els fenòmens biològics es poden explicar en base a lleis físico-químiques, la qual cosa és clarament contrària al vitalisme, hauríem de tenir més en compte el concepte de voluntat de poder, entenent-lo, en el cas dels humans, no només com l'instint de supervivència biològic, sinó també cultural. D'aquesta manera, filosòficament parlant, tota vida es podria definir sobre la base de la voluntat de poder, que explicaria la diversitat de fenòmens vitals i culturals, incloses totes les epidèmies. L'objectiu de la voluntat de poder no seria mai l'extermini del contrari, sinó només la seva dominació i assimilació, com fan els virus en dominar la maquinària fisiològica de la cèl·lula que infecten. Probablement, l'objectiu de totes les epidèmies sigui dominar allò que per algun motiu inconscient es considera contrari o aprofitable sense necessitat d'oferir res interessant a canvi, en lloc de considerar-ho sempre un aliat, fenomen que en biologia es coneix com a *simbiosi*. Entendre per què hi ha organismes que provoquen epidèmies, com la grip aviària, mentre que altres estableixen simbiosis, com els rovellons i els pins, que en lloc d'assimilar-se es respecten i coexisteixen, ens pot ajudar a interpretar les causes i el desenvolupament de les epidèmies polítiques i socials, i potser a buscar-ne una vacuna.